

Fotografía de Maureen B.

Acollemento residencial como resposta á desprotección: O Centro de Menores Ferrol I

REVISTAGALEGA
DE

PUBLICACIÓN DE NOVA ESCOLA GALEGA

ISSN: 1132-8932

Páx. 28-30

Otilia Baltar Monteagudo

Pedagoga e directora

Centro de Menores Ferrol I

otilia.baltar.monteagudo@xunta.es

O Complexo de Atención a Menores de Ferrol está composto por dous centros independentes, centro de menores Ferrol I e Centro de Menores Ferrol II, que na actualidade está cedido á UDC para o seu uso como residencia universitaria. O Centro Ferrol I é un equipamento dedicado ao acollemento residencial infanto-xuvenil (de 3 a 18 anos) de carácter educativo e asistencial. A titularidade e xestión é pública e a súa dependencia administrativa corresponde nestes momentos á Consellería de Política Social.

A nosa área de intervención desenvólvese nos servizos so-

ciais especializados dentro do sector da protección á infancia. Trátase dun servizo esencial, e consecuentemente, para acceder ao mesmo, é necesaria unha avaliación técnica realizada polos Equipos Técnicos do Menor (ETM), situados en cada provincia. Unha vez feita a proposta por parte do ETM, emítese unha Resolución administrativa pola que se declara o desamparo do menor, que implica a asunción da tutela, ou se asume a garda, que pode ser administrativa ou xudicial. Entre as medidas que se poden tomar estarían o acollemento familiar, como prioritaria, e o internamento en centro de protección (acollemento resi-

dencial), cando se precisa desta medida polas circunstancias específicas de cada caso.

O noso traballo aséntase na busca de técnicas e formas de organización e de vida que permitan o desenvolvemento integral das infancias atendidas. Neste proceso de crecemento persoal estamos implicadas as infancias, as familias e as persoas de referencia coas que poidan contar, e os traballadores/as que compoñemos esta comunidade¹. Trátase, en definitiva, de materializar e facer efectivo o benestar persoal e social desta poboación mediante un labor educativo e de prevención da discriminación e da exclusión. Para esta meta, contamos con modelos organizativos baseados na participación dos menores, das familias e persoas significativas na vida dos nenos e das nenas.

A intervención parte dun estudo detallado e individualizado das necesidades de cada neno/a e da súa contorna, co que deseñar un Programa Educativo Individualizado (P.E.I.) que contemple obxectivos para todos os ámbitos: escolar, familiar, persoal, lecer, saúde, etc. Mediante informes semestrais, avalíanse os progresos e modifícanse os obxectivos de intervención se é preciso. Estes informes remítense ao ETM que, á súa vez, informa á Fiscalía de Menores para a súa supervisión.

A organización en unidades de convivencia² (desde 5 a 12 prazas) permite desenvolver experiencias grupais que favorecen o desenvolvemento de habilidades sociais a través de dinámicas naturais de vida cotiá. Paralelamente, pódense desenvolver diferentes programas cando se detectan necesidades específicas nun determina-

do grupo de convivencia ou temáticas de divulgación para un determinado grupo de idade: saúde e consumo, redes sociais, acoso escolar, etc.

Damos prioridade a que os e as rapazas do centro participen plenamente nas actividades que se organizan no contorno escolar e social, tratando de que cada un deles acuda a colexios e institutos diferentes para favorecer a integración. Neste senso, asisten a diversos centros formativos da cidade, onde cursan diferentes estudos dependendo da idade e características: escolaridade obrigatoria, formación profesional, educación especial, etc. Así mesmo, acoden a clubs da cidade para practicar deporte: fútbol, remo, natación, waterpolo, etc. Fóra do horario escolar reciben diariamente no centro apoio nas tarefas escolares. E mesmo quen o precisa acode a terapias a cargo da Unidade de Intervención Familiar da UDC e da Unidade Infanto-Xuvenil do Sergas, en con-

¹ O complexo dispón para a atención destes nenos/as co seguinte persoal: 1 directora, 21 educadores/as, 8 camareiras-limpadoras, 3 oficiais de cociña, 2 axudantes de cociña, un peón de mantemento e 2 ordenanzas.

² O centro conta con 39 prazas para internamento e de 10 para atención de día integral. Estas prazas están distribuídas en 5 fogares independentes, con habitacións individuais e dobres con cuarto de baño.

venio con ASPANEPS. Ao longo da semana van despregándose as diferentes actividades grupais e individuais atendendo ás propostas, demandas e necesidades de cada persoa deixando espazo, así mesmo, para o lecer na compañía dos amigos/as.

Como calquera institución pertencente a este sector, pese a desempeñar un papel fundamental á hora de dar resposta ás necesidades infantís en situación de desprotección, recibimos críticas polos efectos negativos que o internamento pode producir no desenvolvemento de quen vive nestes recursos (Palacios, 2003). Con respecto a isto, debemos sinalar que dende o centro subscribimos totalmente que o acollemento familiar en familia extensa ou allea debe constituír a medida prioritaria; pero, a falta de estudos rigorosos actuais, a referencia a modelos institucionais que, aínda que se manteñen nalgúns casos, non responden ao modelo existente actualmente na maioría dos recursos, unido á falta de visibilidade do noso traballo, fai que o discurso imperante nos medios de comunicación e, consecuentemente, na maioría da poboación, sexa negativo respecto ao traballo e ao impacto do internamento nos rapaces e nas rapazas que se ven na obriga de permanecer nestes recursos, xa que para eles non se atoparon as "solucións ideais" que figuran en todos os manuais sobre as boas prácticas na protección á infancia.

As e os profesionais dos centros sabemos que o acollemento é unha opción deseñada para aquel colectivo infantil que sofre na súa persoa a falta de dereitos básicos; seguimos a crer no noso traballo, consideramos que non é excluínte das propostas "ideais" mencionadas anteriormente e que ademais tampouco somos o último recurso. Lonxe disto, consideramos que somos "complementarios" e

"facilitadores" de todos eles. Ás veces somos os primeiros en intervir (no caso de ingresos de urxencia), noutras ocasións somos o respiro nas situacións de tensión que se producen durante a adaptación aos acollementos familiares, e tamén, por desgraza, somos o último recurso que o neno ou nena atopan, logo dun historial de desencontros: familias de acollida ou adopcións que non están dispostos a seguir coa convivencia, ou menores que por diversas causas non atopan o seu sitio.

En definitiva, e utilizando un símil fácil de entender, somos como un hospital ao que ninguén evidentemente quere ir, pero que cando é preciso se ingresa para resolver un tema de saúde; este internamento ten un límite temporal e os primeiros interesados en que o problema se solucione positivamente e axiña son os propios profesionais, porque, precisamente, o tempo de internamento é unha variable fundamental a ter en conta, así como o despregamento eficaz de todas as técnicas e recursos ao noso alcance.

Afortunadamente, nestes últimos anos comezan a aparecer traballos que teñen por obxectivo a avaliación dos programas de acollemento residencial e que demostran que, na actualidade, a experiencia de vivir en fogares de protección non ten que ser necesariamente negativa, e incluso chega a ser beneficiosa para moitos menores (Bravo e Fernández del Valle, 2001; Fernández del Valle, Álvarez, e Bravo, 2003; Martín, Rodríguez, e Torbay, 2007). Outros traballos amosan a importancia que teñen as relacións que o menor establece cos educadores dos centros e os identifican como un factor de calidade dos servizos de acollemento residencial (Martín e González, 2007). No traballo realizado por Martín e Dávila (2008) amósase a importancia que ten o apoio

social que os menores poidan recibir dos adultos nos contextos extrafamiliares, converténdose nun indicador básico da calidade dos dispositivos de acollemento residencial.

Os esforzos das e dos profesionais que están a traballar nos centros de protección en Galicia, para avanzar e progresar na xestión e no conxunto da nosa intervención, diríxense de xeito claro a mellorar a calidade na prestación do servizo, a fomentar a participación dos nenos e nenas e as súas familias e a reforzar a coordinación dos diferentes actores que se atopan implicados neste proceso. ■

BIBLIOGRAFÍA

- BRAVO, A. e FERNÁNDEZ, J. (2001). Evaluación de la integración social en acogimiento residencial. *Psicothema*, 13(2), 197-204.
- FERNÁNDEZ, J., ÁLVAREZ, E. e BRAVO, A. (2003). Evaluación de resultados a largo plazo en acogimiento residencial de protección a la infancia. *Infancia y aprendizaje*, 26(2), 235-249.
- MARTÍN, E. e DÁVILA, L. M. (2008). Redes de apoyo social y adaptación de los menores en acogimiento residencial. *Psicothema*, 20(2), 229-235.
- MARTÍN, E. e GONZÁLEZ, M. S. (2007). La calidad del acogimiento residencial desde la perspectiva de los menores. *Infancia y aprendizaje*, 30(1), 25-38.
- MARTÍN, E., RODRÍGUEZ, T. e TORBAY, A. (2007). Evaluación diferencial de los programas de acogimiento residencial desde la perspectiva de los menores. *Psicothema*, 19(3), 406-412.
- PALACIOS, J. (2003). Instituciones para niños ¿protección o riesgo? *Infancia y aprendizaje*, 26(3), 353-363.